

CONCEPT

privind elaborarea Programului privind biodiversitatea pentru anii 2024-2030

Prezentul Concept a fost elaborat în conformitate cu prevederile Hotărârii Guvernului nr. 386/2020 cu privire la planificarea, elaborarea, aprobarea, implementarea, monitorizarea și evaluarea documentelor de politici publice.

a) Denumirea documentului

Programului privind biodiversitatea pentru anii 2024-2030

b) Tipul documentului de politici publice care se propune a fi elaborat

Programul privind biodiversitatea pentru anii 2024-2030 (în continuare Programul) va fi un document cadru de politici care își propune să reducă presiunile asupra biodiversității, să protejeze și să restaureze ecosistemele și să stimuleze schimbările profunde pentru a inversa traiectoria declinului biodiversității.

Elaborarea programului este prevăzută în proiectul Strategiei de Mediu pentru anii 2023-2030, precum și este inclusă în Planul de acțiuni al Guvernului pentru anul 2024, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 887/2023¹.

Programul va contribui la o transformare în relația societății cu biodiversitatea până în 2030, inclusiv va aborda principalele cauze ale pierderii biodiversității care se referă la schimbările în exploatarea terenurilor, supraexploatarea, schimbările climatice, poluarea și speciile alogene invazive și va include obiectivele, angajamente și acțiuni și măsurile naționale pentru 7 ani în următoarele domenii:

- conservarea și refacerea biodiversității;
- valorificarea, promovarea și conservarea ecosistemelor și serviciile lor;
- managementul eficient al ariilor protejate;
- utilizarea durabilă a resurselor biologice;
- conservarea resurselor genetice și împărțirea echitabilă a beneficiilor acestora;
- îmbunătățirea guvernanței și consolidarea capacităților pentru conservarea biodiversității;
- integrarea obiectivelor de conservare a biodiversității în principalele politici sectoriale;
- combaterea impactului schimbărilor climatice asupra biodiversității;
- prevenirea și abordarea impactului speciilor alogene invazive asupra biodiversității;
- îmbunătățirea cunoștințelor disponibile în scopul conservării biodiversității;

1

- promovarea educației și creșterea gradului de conștientizare și a participării societății civile la protecția și conservarea biodiversității;
- mobilizarea resurselor pentru conservarea biodiversității.

În Program vor fi abordate *problemele* cu care se confruntă Republica Moldova în domeniul biodiversității și cauzele apariției acestora, inclusiv descrierea posibilelor consecințe și a impactului acestora asupra principalelor grupuri vulnerabile afectate (*analiza situației*), vor fi stabilite *obiective generale* și *obiective specifice* pe fiecare din subdomeniile de activitate, care, de altfel, vor reprezenta rezultatele preconizate a fi atinse pe parcursul implementării programului. În cadrul fiecărui obiectiv vor fi stabilite și descrise *activitățile prioritare* realizarea cărora va conduce la atingerea obiectivelor Programului. Nivelul de realizare a obiectivelor, dar și gradul de implementare a programului va fi evaluat prin intermediul *indicatorilor de monitorizare și evaluare* și se va raporta corespunzător metodologiei și periodicității stabilite în acesta. Nu în ultimul rând, vor fi prevăzute și schimbările anticipate și efectele pe termen mediu sub aspect de mediu, economic, social și instituțional rezultate din implementarea programului (*impactul*). Autoritățile și instituțiile responsabile care vor contribui la implementarea Programului la fel vor fi stabilite în document.

c) Problema abordată

Mai mulți factori umani au modificat în mod semnificativ natura pe tot globul, ducând la declinul rapid al biodiversității și amenințând mai multe specii cu dispariția acum mai mult decât oricând în istoria omenirii. Criza biodiversității câștigă recunoaștere globală, la egalitate cu schimbările climatice, fiind recunoscută ca o problemă de mediu atotcuprinzătoare, cu consecințe grave pentru întreaga omenire.

Condițiile actuale (schimbările climatice, fragmentarea și degradarea habitatelor, poluarea componentelor de mediu/mediului inconjurător, dispariția speciilor etc.) și paradigma dezvoltării socioeconomice a Republicii Moldova, necesită o abordare mai realistă a rolului biodiversității pentru economia națională și impulsivarea proceselor de protecție a componentelor diversității biologice.

Această abordare se impune și din cauza capacităților instituționale ale sectorului de mediu limitate, implementării insuficiente a legislației în domeniu, integrării insuficiente a sectoarelor economiei naționale în problemele de conservare a biodiversității și aprecierii insuficiente de către populație a valorilor acesteia.

Pentru a garanta sănătatea și reziliența societății noastre și menține capitolul natural valoros al țării noastre, Guvernul și toți actorii implicați trebuie să asigure contribuția necesară pentru conservarea resurselor și menținerea serviciilor oferite de ecosistemele naturale la standardele stabilite la nivelul actelor internaționale și a celor din UE.

Cei cinci factori principali direcți ai pierderii biodiversității² - schimbările în exploatarea terenurilor, supraexploatarea, schimbările climatice, poluarea și speciile alogene invazive - fac ca biodiversitatea să dispară rapid.

Astfel, în ultimii 20-25 de ani, s-au intensificat toți factorii și formele de ***degradare a solului***. Conform Programului de îmbunătățiri funciare în scopul asigurării managementului durabil al resurselor de sol pentru anii 2021-2025 și a Planului de acțiuni pentru anii 2021-2023, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 864/2020³ cca 75% din toate terenurile sunt folosite în scopuri agricole, inclusiv pe pante. Au fost defrișate numeroase fâșii forestiere de protecție, lipsesc fâșiile de regularizare a scurgerilor pe versanți. Suprafața solurilor erodate constituie 878 mii ha. În funcție de gradul de eroziune, aceste soluri au pierdut de la 20% până la 60-70 % din fertilitatea lor inițială. Cota terenurilor deteriorate sau distruse de alunecări active, ravene etc. constituie 178 mii ha. Prejudiciile anuale directe și indirecte în urma proceselor erozionale se estimează la 2 miliarde 723 de milioane de lei.

Criza biodiversității și **criza climatică** sunt intrinsec legate. Schimbările climatice accelerează distrugerea mediului natural prin secete, inundații și incendii forestiere, în timp ce distrugerea naturii și exploatarea precară a acesteia sunt factori determinanți ai schimbărilor climatice.

Conform metodologiei de evaluare a **vulnerabilității climatice** (Programul național de adaptare la schimbările climatice până în anul 2030 și Planul de acțiuni pentru implementarea acestuia, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 624/2023⁴) Republica Moldova se clasează drept cea mai vulnerabilă țară din Europa. Se prognozează că impactul schimbărilor climatice asupra dimensiunilor sociale, economice și de mediu se vor intensifica pe termen mediu și lung. În lipsa unor intervenții se prognozează că schimbările climatice vor duce la reducerea debitelor apelor de suprafață cu 16–20% până în 2030, o scădere cu 13% a cantității anuale totale de precipitații, secetele vor deveni mai lungi și mai severe, Concomitent, proiecțiile pe termen mediu indică o creștere continuă a temperaturii medii anuale în perioada dintre 2010 și 2040 cu 2°C. Este imperativ necesară punerea în aplicare a unor practici agricole și forestiere durabile care vizează promovarea creșterii biodiversității și combaterea schimbărilor climatice.

În ceea ce privește riscurile de dezastre naturale legate de climă, conform Programului menționat mai sus, Republica Moldova este predispusă, în special, la inundații și secete. Seceta din 2020 a provocat o reducere de peste 26% a producției agricole și a avut un impact socioeconomic semnificativ, cu aproape 20% din pierderi

² IPBES (2019), [Summary for policymakers](#), [IPBES (2019), Rezumat pentru factorii de decizie], p. 17-19, B.10. Agenția Europeană de Mediu (2019), [The European environment - state and perspective 2020](#) (Mediul european - situația actuală și perspective în 2020)

³https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=125027&lang=ro

⁴ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=140163&lang=ro

de locuri de muncă în sectorul agricol, afectând astfel existența zilnică a populației rurale vulnerabile.

Referitor la precipitații, cea de-a 4-a Comunicare Națională a Republicii Moldova⁵ prognozează o scădere cu 13% a cantității anuale totale, în timp ce fluxurile anuale vor deveni mai instabile odată cu creșterea frecvenței viiturilor. Modelele climatice din diferite scenarii de atenuare a emisiilor de gaze cu efect de seră (GES) demonstrează o reducere a disponibilității resurselor de apă. Concomitent, proiecțiile pe termen mediu indică o creștere continuă a temperaturii medii anuale în perioada dintre 2010 și 2040 cu 2°C. Agricultură, resursele de apă și silvicultura, precum și sănătatea umană sunt printre sectoarele cele mai expuse riscului indus de impacturile schimbărilor climatice.

Poluarea mediului cu diverse deșeuri pune în pericol funcționalitatea ecosistemelor naturale.

De asemenea, poluarea solului, apei și a aerului atmosferic este o problemă persistentă în țară cu toate eforturile depuse în soluționarea acestora. Calitatea solului este influențată, în special, de salubritatea necorespunzătoare a teritoriilor. În afară de deșeurile depozitate în locurile autorizate și spontane (rampele, platformele și poligoanele), cantități semnificative de deșeuri, preponderent solide, sînt transportate (aruncate) în râpi, în fâșiile forestiere, în canale și râulețe, pe terenurile deteriorate etc.

O problemă serioasă o constituie arderea deliberată a deșeurilor menajere solide, a frunzelor și deșeurilor de grădină atât în localități, cât și la gunoiștile acestora, care conduce la poluarea aerului atmosferic cu substanțe deosebit de toxice. Poluarea ecosistemelor acvatice și palustre cu pesticide spălate din ecosistemele agricole adiacente, cu deșeuri industriale, cu dejecții de la exploatații de animale și unități de sacrificare și prelucrare, cu ape reziduale comunale a dus nu numai la distrugerea unor specii de microorganisme, de plante inferioare și superioare, de animale nevertebrate și vertebrate, dar și la intensificarea proceselor de eutrofizare a apei, de dereglare a funcționalității ei și a echilibrului ecologic.

Republica Moldova în continuare se confruntă cu multiple probleme în domeniul ***conservării biodiversității***, proces care conduce la dispariția unor specii și trecerea altora la categoriile critic periclitare și vulnerabile. Un indicator semnificativ în acest sens este numărul speciilor rare și pe cale de dispariție incluse în edițiile Cărții Roșii a Republicii Moldova: prima ediție – 55 de specii; ediția a doua – 242 de specii, iar lista speciilor pentru ediția a III-a, include 427 de specii vulnerabile, periclitare și critic periclitare.

Cu referire la speciile alogene invazive, menționăm că în ultimul deceniu se atestă sporirea vădită a elementului antropofil în flora Republicii Moldova, ceea ce a provocat schimbări esențiale în structura învelișului vegetal. Invazia speciilor sinantropice în ecosistemele naturale degradate frânează procesele de restabilire a

⁵ <http://www.clima.md/doc.php?l=ro&idc=81&id=4256>

biocenozelor naturale și afectează funcționalitatea lor. Sursele informaționale indică 126 de plante alogene cu caracter invaziv sau potențial invaziv, specii care au arătat un efect dăunător asupra biodiversității și serviciilor ecosistemice și care au impact asupra sănătății umane. În Republica Moldova și în țările din vecinătate sunt identificate mai multe specii de plante alogene cu potențial invaziv sporit, care afectează semnificativ ecosistemele autohtone, inclusiv: *Acer negundo* L., *Ambrosia artemisiifolia* L., *Amorpha fruticosa* L., *Azolla filiculoides* Lam., *Cenchrus longispinus* (Kneuck.) Fernald, *Cuscuta campestris* Yunck., *Echinocystis lobata* (Michx.) Torr. et A. Gray, *Elaeagnus angustifolia* L., ș.a. Actualmente, necitând la pericolul iminent al acestor specii, în Republica Moldova lipsește o politică națională cu privire la speciile străine invazive, nu este evaluat eventualul risc pentru ecosistemele naturale, pentru habitatele și speciile autohtone în procesul de introducere a lor. Unicul act normativ național cu referință la speciile invazive este Regulamentul privind combaterea și prevenirea răspândirii buruienii ambrozia (*Ambrosia artemisiifolia*) și Planul de acțiuni privind combaterea și prevenirea răspândirii acesteia pentru anii 2019-2024, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 967/2018⁶.

Sistemul de managementul actual al resurselor naturale și al biodiversității atât la nivelul central cât și la nivelul local este insuficient din punct de vedere a capacităților manageriale, de monitoring, de finanțare și mobilizare a resurselor. Astfel, se atestă anumite deficiențe în gestionarea obiectelor ariilor naturale protejate de stat, în asigurarea și dezvoltarea gestionării durabile a pădurilor, spațiilor verzi, pășunilor, fondurilor de vânătoare, bazinelor acvatice piscicole etc. Situația se agravează din cauza nerespectării regimului de protecție, precum și din cauza implementării insuficiente a legislației cu privire la elaborarea planurilor de management și a cadastrului ariilor naturale protejate de stat precum și a regnului vegetal și regnului animal. În procesul de creare a rețelei ecologice naționale la fel se atestă o creștere lentă. Motivul principal este lipsa administrațiilor și a surselor de finanțare, în special a ariilor naturale protejate de stat, care sunt administrate de autoritățile publice locale.

La nivelul cadrului instituțional, este necesară crearea unei autorități centrale în domeniul gestionării tuturor categoriilor de arii naturale protejate (Agenția Arii protejate), care va asigura administrarea unitară și eficientă a ariilor naturale protejate și conservarea habitatelor naturale, a florei și faunei sălbatice și va permite asigurarea unui proces de management sustenabil al ariilor naturale protejate. Concomitent, crearea Agenției menționate va impulsiiona procesul de elaborare a planurilor de management integrat al ariilor naturale și siturilor rețelei Emerald, prin cooperarea mai strânsă a autorităților centrale de mediu cu sectorul academic, universitar, autoritățile publice locale și societatea civilă.

⁶ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=109147&lang=ro

Cadrul normativ existent tangențial domeniului biodiversității urmează a fi completat și armonizat la prevederile Directivelor și Regulamentelor UE conform Planului național de acțiuni pentru aderarea Republicii Moldova (aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 829/2023), Acordului de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte, semnat la 27 iunie 2014 la Bruxelles, Belgia și ratificat de Parlamentul Republicii Moldova pe 2 iulie 2014, iar de Parlamentul European pe 13 noiembrie 2014⁷, (Capitolul 16 „Mediul înconjurător”).

De asemenea, în Planul de acțiuni al Guvernului pentru anul 2024, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 887/2023 și în Planul național de acțiuni privind realizarea criteriilor de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană și privind implementarea Acordului de Asociere RM – UE pentru anii 2023 – 2027, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 829/2023 Ministerul Mediului a inclus și activitățile privind elaborarea și aprobarea unui șir de legi noi, inclusiv, legea pajiștilor, legea cu privire la speciile invazive, legea cu privire la fașile de protecție, noua lege cu privire ariile naturale protejate de stat, ș.a.

O altă problemă o reprezintă asigurarea implementării legislației în domeniul biodiversității **la nivel local**. Autorităților publice le sunt delegate anumite responsabilități privind gestionarea resurselor naturale, însă acestea nu dispun de suficiente capacități financiare și resurse umane calificate. Existența unor activități ilicite și scheme coruptive (braconajul și tăierile ilegale) pun în pericol nu numai existența speciilor, dar și starea ecosistemelor, ceea ce cauzează discreditarea activităților în unele domenii ale economiei naționale. De asemenea, în cele mai multe cazuri se încalcă legislația cu privire la delimitarea terenurilor, construcțiile în spațiile verzi, paza pădurilor, colectarea obiectelor regnului vegetal și dobândirea obiectelor regnului animal.

Printre **cauzele principale** care se află la originea stării precare a biodiversității sunt: insuficiența capacităților administrative în domeniul protecției mediului, lipsa cunoștințelor și practicilor necesare pentru punerea în aplicare a legislației la nivel național și local, în special insuficiența capacităților la nivelul autorităților responsabile de reglementarea de mediu și de asigurarea respectării legislației în domeniu, lipsa investițiilor și întârzierea investițiilor în infrastructura necesară pentru reducerea poluării, la care se adaugă insuficiența datelor și informațiilor de mediu, a sistemelor informaționale automatizate de mediu, și nu în ultimul rând, sancțiunile aplicate la moment nu reflectă un echilibru între gravitatea faptei prejudiciabile și urmările ei și nu reprezintă un factor de descurajare a celor care încalcă legea.

Rolul tuturor actorilor implicați în cadrul implementării Programului este foarte importantă. Coordonarea și colaborarea propusă urmează să aibă loc între:

⁷ <https://dcfta.md/uploads/0/images/large/http-eur-lex-europa.pdf>

- persoanele, instituțiile și sectoarele implicate în conservarea biodiversității și utilizarea durabilă a resurselor naturale, precum și cele care nu sunt axate în mod tradițional pe biodiversitate, dar care ar putea dori acum să fie implicate;

- disciplinele academice esențiale pentru producerea bazei de cunoștințe pentru acțiuni palpabile menite să contribuie la conservarea speciilor de floră, faună și a habitatelor; și

- domenii de acțiune cu impactul benefic comun (de exemplu, biodiversitatea și schimbările climatice), pentru a asigura schimbul de bune practici și lecțiile învățate.

Obiectivele prioritare ale politicii naționale în domeniul diversității biologice sunt bazate pe respectarea principiilor actuale ale managementului integrat pentru conservare a diversității biologice, dezvoltării durabile și a principiilor politicii europene de mediu, inclusiv ale Pactului Verde European. Prezentul Program reflectă angajamentul Republicii Moldova în temeiul Convenției privind diversitatea biologică, la care țara este parte din 18.01.1996, se referă la anii 2024 până în 2030 și succede primele două strategii care acoperă perioadele 2004-2010 și, respectiv, 2015-2020.

În anul 2015 în Republica Moldova a fost aprobată Strategia privind Diversitatea Biologică și Planul de acțiuni pentru implementarea acesteia pentru anii 2015-2020 (Hotărârea Guvernului nr. 274/2015⁸), obiectivul general al căreia consta în *“Reducerea ratei actuale de pierdere al biodiversității, ca o contribuție la reducerea sărăciei și ca beneficiu tuturor formelor de viață de pe pământ”*. Planul de implementare a Strategiei a cuprins un spectru vast de activități planificate pe subdomeniile prioritare, precum:

- a) asigurarea managementului durabil și cadrului instituțional eficient în domeniul conservării diversității biologice;
- b) reducerea presiunii asupra diversității biologice pentru asigurarea dezvoltării durabile;
- c) asigurarea măsurilor de stopare a proceselor de amenințări pentru biodiversitate;
- d) asigurarea măsurilor de sporire a beneficiilor de la utilizarea resurselor naturale și a serviciilor ecosistemice;
- e) asigurarea suportului științific în domeniul conservării biodiversității, al accesului la informație și promovarea educației pentru dezvoltarea durabilă.

Evaluarea implementării Strategiei menționate efectuată în trim.1/2023 a constatat, că din numărul total de 96 acțiuni prevăzute în Planul de acțiuni pentru anii 2015-2020, la finele anului 2020 erau realizate 11 (12 %), în proces de realizare – 63 (66%), realizate parțial – 9 (9%), realizate permanent – 10 (11 %), nerealizate - 3 (3%). Raportul privind implementarea Strategiei a fost expediat de Ministerul

⁸ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=114746&lang=ro

Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediu către CS prin scr. 15-05/704 din 23.02.2021.

Odată cu acordarea Republicii Moldova de către Consiliul European a statutului de țară candidată la Uniunea Europeană, au avut loc o serie de schimbări ale obiectivelor, priorităților, direcțiilor de acțiune și angajamentelor în domeniul diversității biologice atât la nivel național, regional și internațional, care nu sunt abordate în documentele de politici și care trebuie reflectate și integrate într-un document de planificare strategică națională.

Noile procese și evoluții pe plan global, relevante domeniului sunt:

✓ *Cadrul global pentru biodiversitate Kunming-Montreal (KMCGB)*, care a fost adoptat în decembrie 2022 la cea de a 15-a reuniune a Conferinței părților la Convenția privind Diversitatea Biologică, la care Republica Moldova este parte. Un obiectiv major al KMGBF este stoparea și inversarea pierderii biodiversității până în 2030 și restabilirea nivelurilor de diversitate biologică până în 2050. CGB KM reprezintă „o cale ambițioasă înainte pentru planeta noastră” și oferă țărilor „instrumentele necesare pentru a schimba valul” în ceea ce privește pierderea biodiversității;

✓ *Cadrul post-2020 în materie de biodiversitate, adoptat la Summitul ONU privind biodiversitatea din 2021* marchează o etapă majoră pentru guverne de a conveni asupra unui set de obiective și ținte pentru a opri și a inversa declinul alarmant global al biodiversității. Proiectul-cadru își propune să stabilească obiective măsurabile, repere până în 2030 și obiective pentru a atinge viziunea 2050 a Convenției privind diversitatea biologică de a trăi în armonie cu natura prin valorificarea, conservarea, restaurarea și utilizarea durabilă a biodiversității;

✓ *Pactul Verde European*, în sprijinul căruia UE a adoptat o serie de strategii importante care iau în considerare componenta privind biodiversitatea: Strategia „De la fermă la consumator”⁹, Strategia UE privind adaptarea la schimbările climatice, Strategia pentru păduri¹⁰ și planul de acțiune al UE „Reducerea la zero a poluării aerului, apei și solului”. Strategia tematică Europeană privind protecția solului și Noua strategie privind biodiversitatea pentru 2030. Acestea sunt menite să se sprijine reciproc, reunind natura, fermierii, întreprinderile și consumatorii.

⁹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=celex%3A52020DC0381>

¹⁰ [chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=OJ:JOC_2023_125_R_0003&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=OJ:JOC_2023_125_R_0003&from=EN)

✓ *Strategia Europeană privind biodiversitatea pentru 2030*¹¹ este un document strategic pe termen lung care, printre altele, solicită extinderea rețelei europene de zone protejate, refacerea ecosistemelor, adoptarea unor măsuri mai eficiente de guvernare și îmbunătățire a cunoștințelor, creșterea finanțării și a investițiilor pentru resursele naturale și, în cele din urmă, plasează mediul și sănătatea în ansamblu. Planul UE de refacere a naturii prevede inversarea tendinței declinului polenizatorilor, reducerea riscurilor și a utilizării pesticidelor chimice cu 50 % și realizarea aceluiași lucru pentru utilizarea celor mai periculoase pesticide, alocarea a cel puțin 10 % din terenurile agricole elementelor de peisaj cu un grad ridicat de diversitate, utilizarea a cel puțin 25 % din terenurile agricole pentru agricultura ecologică și creșterea semnificativă a adoptării practicilor agroecologice, plantarea a trei miliarde de copaci noi în Uniune, cu respectarea deplină a principiilor ecologice, reducerea cu 50 % a numărului de specii de pe lista roșie amenințate de speciile alogene invazive, reducerea substanțială a efectelor negative ale pescuitului și mineritului asupra speciilor și habitatelor sensibile, inclusiv asupra fundului mării, pentru a le readuce la o stare ecologică bună, eliminarea capturilor accidentale sau reducerea acestora la un nivel care să permită refacerea și conservarea speciilor.

✓ *Acordul de la Paris Convenția-cadru a Națiunilor Unite asupra schimbărilor climatice* este cel dintâi acord global cu forță juridică obligatorie, scopul căruia este să contribuie la limitarea încălzirii globale sub pragul de 1.5°C și să impună ținta de zero emisii în planurile tuturor statelor semnatare, precum și implementarea unui mecanism prin care statele să accelereze procesul de decarbonare o dată la cinci ani. Toate acestea pentru a combate efectele din ce în ce mai puternice ale schimbărilor climatice.

✓ *Adoptarea Strategiei Naționale de Dezvoltare „Moldova Europeană 2030”* (aprobată prin Legea nr. 315/2022), care în capitolul 10 „Asigurarea dreptului fundamental la un mediu sănătos și sigur” urmărește printre altele i) creșterea semnificativă a suprafeței terenurilor împădurite și ariilor naturale protejate de stat; ii) stabilirea unui echilibru „0” dintre terenurile degradate și cele restabilite; iii) asigurarea rezilienței la schimbările climatice prin reducerea riscurilor provocate de schimbările climatice și prin facilitarea adaptării în șase sectoare prioritare agricultură, resurse de apă, sănătate, forestier, energie și transport; iv) îmbunătățirea progresivă a eficienței resurselor pentru consum și producere și decuplarea creșterii economice de degradarea mediului.

✓ Procesul de revizuire și actualizare a Agendei de Asociere până în anul 2027 și a Acordului de Asociere RM-UE, conform cărora au fost actualizate angajamentele Republicii Moldova la capitolul „Mediul înconjurător” și capitolul „Politici climatice”.

¹¹ <https://eur-lex.europa.eu/RO/legal-content/summary/eu-biodiversity-strategy-for-2030.html>

Toate aceste documente / procese / factori luați împreună au condiționat lansarea procesului de **elaborare a unui nou program național privind biodiversitate pentru anii 2024-2030.**

d) Scopul elaborării Programului

Programul are scopul general de conservare și utilizare durabilă a ecosistemelor terestre, managementul durabil al pădurilor, combaterea deșertificării, restaurarea terenurilor și solurilor degradate, inclusiv a terenurilor afectate de deșertificare, secetă și inundații, dezvoltarea infrastructurii verzi, conservarea și protejarea zonelor umede, asigurarea conservării ecosistemelor, susținerea cercetării în domeniu, gestionarea durabilă a pădurilor, eliminarea defrișărilor abuzive și a tăierilor ilegale, tranziția către o economie circulară.

Ca viziune a dezvoltării domeniului conservării biodiversității către 2050 își propune să garanteze un nivel înalt de protecție și refacere biodiversității, singura modalitate de a conserva calitatea și continuitatea vieții umane.

Implementarea programului va contribui la alinierea cadrului național la prevederile strategiilor și programelor europene privind diversitatea biologică în următoarele domenii:

- i) restabilirea ecosistemelor degradate, conservarea și refacerea activelor naturale și a capacității de furnizare a serviciilor;
- ii) dezvoltarea unei rețele coerente de arii protejate, îmbunătățirea stării siturilor Emerald și asigurarea unui management adecvat al conservării;
- iii) îmbunătățirea stării speciilor aflate într-o stare de conservare nefavorabilă, reducerea populațiilor de specii alogene invazive care dăunează ecosistemelor naturale și seminaturale, prevenirea răspândirii acestora în continuare și prevenirea introducerii speciilor invazive care reprezintă o potențială amenințare în Republica Moldova;
- iv) reducerea poluării care amenință biodiversitatea, stoparea declinului polenizatorilor;
- v) creșterea gradului de conștientizare a legăturilor dintre schimbările climatice și conservarea biodiversității, îmbunătățirea rezistenței ecosistemelor la schimbările climatice și conservarea biodiversității pentru atenuarea și facilitarea adaptării;
- vi) asigurarea faptului că organismele modificate genetic (OMG) în mediu nu vor pune în pericol biodiversitatea, conservarea resurselor genetice și asigurarea accesului la resursele genetice și împărțirea corectă și echitabilă a beneficiilor care rezultă din utilizarea acestora;
- vii) utilizarea durabilă a biodiversității și împărțirea beneficiilor, consolidarea cooperării internaționale pentru conservarea biodiversității.

Obiectivele Programului

Scopul Programului este corelat cu Cadrul global de biodiversitate Kunming-Montreal și prevede „Până în 2030, luarea de măsuri urgente pentru a opri și a inversa pierderea biodiversității pentru a pune natura pe calea redresării pentru beneficiul oamenilor și al planetei prin conservarea și utilizarea durabilă a biodiversității și prin asigurarea împărțirii echitabile a beneficiilor din utilizarea resurselor genetice, oferind totodată mijloace pentru implementare”.

Programul va include 5 **obiective specifice**, implementarea cărora va fi asigurată de direcțiile de acțiune.

Obiectiv Specific	Direcția de acțiune
Obiectivul specific 1. <i>Conectivitatea, integritatea și reziliența ecosistemelor naturale și seminaturale sunt sporite, inclusiv prin arii protejate și alte măsuri eficiente de conservare bazate pe zone care acoperă cel puțin 10 % din suprafața țării.</i>	Direcția de acțiune 1.1. <i>Asigurarea protecției juridice a minim 10% din suprafața teritoriului național, ținând cont de coridoarele ecologice, ariile protejate și Rețeaua Emerald în vederea stabilirii unui sistem natural coerent și rezistent.</i> Direcția de acțiune 1.2. <i>Refacerea ecosistemelor degradate și a capacității lor de furnizare a serviciilor.</i> Direcția de acțiune 1.3. – <i>Asigurarea conservării valorilor naturale și a diversității biologice acvatice precum și folosința durabilă a zonelor umede.</i>
Obiectivul Specific 2: <i>Starea de conservare a speciilor amenințate este îmbunătățită cu 10%, abundența speciilor indigene a crescut, iar extincțiile induse de om au fost oprite.</i>	Direcția de acțiune 2.1. <i>Asigurarea conservării satisfăcătoare până în 2030 sau stabilirea unei tendințe pozitive clare pentru cel puțin 30 % din speciile și habitatele protejate în temeiul Directivei privind păsările și al Directivei privind habitatele, a căror stare de conservare este în prezent nesatisfăcătoare.</i> Direcția de acțiune 2.2. <i>Cauzele antropice ale efectelor negative reale sau potențiale asupra stării de conservare a speciilor de floră și faună sălbatică sunt reduse, pe cât posibil, la niveluri care nu sunt în detrimentul conservării și refacerii speciilor respective, prin măsuri specifice adoptate în legislație, politică și/sau gestionare.</i>

	<p>Direcția de acțiune 2.3. <i>Până în 2030, monitorizarea biodiversității la nivel național va fi dezvoltată și extinsă, iar datele privind biodiversitatea vor fi puse la dispoziție într-o măsură care va facilita măsurarea realizării obiectivelor Programului.</i></p>
<p>Obiectivul Specific 3: <i>Contribuțiile florei și faunei sălbatice și ale habitatelor lor naturale la un mediu sigur, curat, sănătos și durabil sunt apreciate, menținute și îmbunătățite prin acțiuni concrete la nivel național și local</i></p>	<p>Direcția de acțiune 3.1. <i>Daune aduse ecosistemelor naturale și seminaturale de specii alogene invazive și răspândirea lor diminuate.</i></p> <p>Direcția de acțiune 3.2. <i>Limitarea comerțului ilegal cu specii de faună și floră sălbatică.</i></p> <p>Direcția de acțiune 3.3. <i>Agricultură fără organisme modificate genetic (OMG), importurile de OMG-uri autorizate și monitorizate.</i></p> <p>Direcția de acțiune 3.4. <i>Tendința de erodare a diversității genetice inversată, inclusiv prin facilitarea utilizării raselor și soiurilor tradiționale și repartizarea corectă și echitabilă a beneficiilor din utilizarea resurselor genetice asigurată.</i></p>
<p>Obiectivul Specific 4: <i>Asigurarea, până în anul 2030, a suportului științific în domeniul conservării și utilizării durabile a biodiversității, a comunicării și accesului la informație, precum și promovarea educației de calitate.</i></p>	<p>Direcția de acțiune 4.1 <i>Îmbunătățirea cunoștințelor și accesului la informații privind conservarea și utilizarea durabilă a biodiversității.</i></p> <p>Direcția de acțiune 4.2. <i>Monitorizare, menținerea, dezvoltarea și asigurarea continuității bazelor de date privind biodiversitatea pe termen lung.</i></p> <p>Direcția de acțiune 4.3. <i>Modelarea atitudinii față de importanța biodiversității și conservarea valorilor naturale, creșterea gradului de conștientizare dezvoltare și diseminare.</i></p> <p>Direcția de acțiune 4.4. <i>Consolidarea comunicării și cooperării profesionale, inclusiv pe plan internațional, pentru conservarea și utilizarea durabilă a biodiversității cu toate părțile interesate.</i></p>

<p>Obiectiv Specific 5: Asigurarea, până în anul 2030, a măsurilor de sporire a beneficiilor în urma utilizării resurselor naturale și a serviciilor ecosistemice prin creșterea angajamentului financiar pentru stimularea investițiilor în domeniul soluțiilor bazate pe natură</p>	<p>Direcția de acțiune 5.1. Mobilizarea și asigurarea mijloacelor financiare adecvate și crearea unui mediu de reglementare favorabil conservării biodiversității și sprijinirea acesteia la nivel juridic, administrativ central și regional.</p> <p>Direcția de acțiune 5.2. Facilitarea contribuției financiare a părților interesate în conservarea biodiversității valorificând la maximum oportunitățile de finanțare atât publice, cât și private.</p> <p>Direcția de acțiune 5.3. Răspunderea pentru cauzarea prejudiciului cauzat florei, faunei și habitatelor este consolidat.</p>
----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------

La stabilirea obiectivelor Programului s-a ținut cont atât de obiectivele altor documente de politici în domeniul mediului și a celor sectoriale în proces de implementare sau elaborare:

a) *Programul de dezvoltare cu emisii reduse a Republicii Moldova până în anul 2030 și Planul de acțiuni pentru implementarea acestuia (aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 659/2023)*¹² unde viziunea generală a Programului este de a mobiliza și de a încuraja sectoarele privat și public să reducă emisiile de GES provenite din activitățile economice în conformitate cu țintele stabilite în Contribuția Națională Determinată Actualizată raportată către Convenția-cadru a Organizației Națiunilor Unite cu privire la schimbarea climei;

b) *Programul de adaptare la schimbări climatice până în anul 2030 și Planul de acțiuni pentru implementarea acestuia (aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 624/2023)*¹³ setează obiective orientate spre sporirea rezilienței climatice a șase sectoare esențiale: agricultura, sănătatea, transportul, energia, apa și sectorul forestier și este însoțit de un plan de acțiuni pentru prevenirea și depășirea riscurilor și vulnerabilităților;

c) *Programului național de extindere și reabilitare a pădurilor pentru perioada 2023-2032 și a Planului de acțiuni pentru implementarea acestuia pe perioada 2023-2027 (aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 55/2023)*¹⁴, în cadrul căruia Republica Moldova s-a angajat să îndeplinească obiectivele naționale și globale, privind gestionarea durabilă a pădurilor și protejarea fondului forestier, precum și

¹²https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=139980&lang=ro

¹³https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=140163&lang=ro

¹⁴https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=135917&lang=ro

extinderea terenurilor acoperite cu vegetație forestieră, combaterea tăierilor ilegale și transparentizarea procesului de exploatare a masei lemnoase;

d) *Programul de îmbunătățiri funciare în scopul asigurării managementului durabil al resurselor de sol pentru anii 2021-2025 (aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 864/2020)*¹⁵, scopul căruia în realizarea măsurilor de stopare a degradării și de sporire a fertilității solurilor prin modernizarea și extinderea sistemului de îmbunătățiri funciare, implementarea tehnologiilor moderne și a practicilor agricole prietenoase mediului. Conform datelor instituțiilor științifice din domeniul solului, starea actuală a învelișului de sol este nesatisfăcătoare pe circa 50% din terenurile agricole și critică pe circa 10%. Concomitent, exploatarea intensivă a terenurilor arabile în asociere cu manifestarea largă a proceselor de degradare fizică și chimică au condus la degradarea biologică a solurilor.

e) *Programul de gestionare a districtului bazinului hidrografic Dunărea – Prut și Marea Neagră, ciclul II pentru anii 2023-2028 (aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 444/2022)*¹⁶, obiectivele specifice ale căruia urmează să asigure crearea sistemului de monitoring integrat de control al calității mediului și asigurarea utilizării raționale, protecției și conservării resurselor naturale, inclusiv prin îmbunătățirea calității a cel puțin 50 % din apele de suprafață prin implementarea sistemului de management al bazinelor hidrografice”.

f) *Strategia națională de dezvoltare agricolă și rurală pentru anii 2023-2030 (aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 56/2023)*¹⁷ pornește de la scopul general de a contribui la fortificarea potențialului sectorului agricol primar și promovarea practicilor agricole inteligente, durabile și reziliente la schimbările climatice. Concomitent, Strategia propune sprijinirea și consolidarea protecției mediului prin conservarea biodiversității, protecției apelor, a solului și promovarea utilizării practicilor ecologice agricole.

g) Planul de gestionare a districtului bazinului hidrografic Nistru, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 814/2017¹⁸ și Programul de gestionare a districtului bazinului hidrografic Dunărea – Prut și Marea Neagră, ciclul II (2023-2028), aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 444/2022¹⁹ au drept scop asigurarea adaptării la schimbările climatice prin utilizarea tehnologiilor eficiente de irigare, împădurirea terenurilor, în special în zonele de protecție a resurselor de apă, promovarea

15

https://www.legis.md/cautare/getResults?document_status=0&nr_doc=864&datepicker1=2020&publication_status=-+TOATE+-+&nr=&publish_date=&search_type=1&search_string

16 https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=132734&lang=ro

17 https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=136318&lang=ro

18 https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=102659&lang=ro

19 https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=132734&lang=ro

agriculturii conservative, crearea unui sistem eficient de monitorizare a resurselor de apă și protecția și monitorizarea continuă a zonelor protejate identificate, pentru a asigura prevenirea deteriorării calității apei, întreținerea și conservarea speciilor ce viețuiesc în aceste zone, reducerea nivelului de poluare, îmbunătățirea calității apei și minimizarea impactului antropic în aceste zone.

e) *Concordanța Programului cu Strategia națională de dezvoltare Moldova Europeană 2030*”, *Programul de activitate al Guvernului, Cadrul bugetar pe termen mediu, etc.*

Programul, vine să susțină în mod direct procesul de implementare a documentelor-cheie a cadrului național de dezvoltare strategică reflectat în Strategia națională de Dezvoltare „Moldova Europeană 2030”. Programul va avea acțiuni care vor contribui la obiectivele specifice menționate în capitolul 10 „**Asigurarea dreptului fundamental la un mediu sănătos și sigur**”, care urmăresc:

- creșterea semnificativă a suprafeței terenurilor împădurite și ariilor naturale protejate de stat;
- stabilirea unui echilibru „0” dintre terenurile degradate și cele restabilite;
- asigurarea rezilienței la schimbările climatice prin reducerea riscurilor provocate de schimbările climatice și prin facilitarea adaptării în șase sectoare prioritare agricultură, resurse de apă, sănătate, forestier, energie și transport;
- îmbunătățirea progresivă a eficienței resurselor pentru consum și producere și decuplarea creșterii economice de degradarea mediului.

Prin urmare, prin intermediul obiectivelor Programului va putea fi urmărit progresul realizării la nivel național a următoarelor Obiective de dezvoltare durabilă (ODD):

- **ODD 1:** Eradicarea sărăciei în toate formele sale și în orice context (*Ținta 1.5 Până în 2030, crearea rezilienței celor săraci și aflați în situații vulnerabile și reducerea expunerii și vulnerabilității acestora la evenimente extreme legate de climă, inclusiv secetă și inundații*);
- **ODD 6:** Asigurarea disponibilității și managementul durabil al apei și sanitației pentru toți (*Ținta 6.5. Până în 2030, implementarea managementului integrat al resurselor de apă la toate nivelurile; Ținta 6.6. Până în 2030, protejarea și restabilirea ecosistemelor legate de apă, inclusiv păduri, zone umede, râuri, acvifere și lacuri*);
- **ODD 13.** Luarea unor măsuri urgente de combatere a schimbărilor climatice și a impactului lor (*Ținta 13.1. Consolidarea rezistenței și capacității de adaptare la riscurile legate de climă și dezastrul naturale; Ținta 13.2. Integrarea măsurilor privind schimbările climatice în politici, strategii și planuri naționale; Ținta 13.3. Fortificarea cadrului instituțional în domeniul adaptării la schimbările climatice,*

asigurarea conștientizării de către toți actorilor implicați, inclusiv, a populației, a riscurilor schimbărilor climatice și a măsurilor de adaptare);

- **ODD 14.** Conservarea și utilizarea durabilă a oceanelor, mărilor și a resurselor marine pentru o dezvoltare durabilă (*Ținta 14.1. Până în 2025, prevenirea și reducerea semnificativă a poluării apelor de suprafață, în special de la activitățile terestre);*
- **ODD 15.** Protejarea, restaurarea și promovarea utilizării durabile a ecosistemelor terestre, gestionarea durabilă a pădurilor, combaterea deșertificării, stoparea și repararea degradării solului și stoparea pierderilor de biodiversitate (*Ținta 15.1. Până în 2020, asigurarea conservării, restabilirii și utilizării durabile a ecosistemelor de apă dulce terestre și interioare și a serviciilor acestora, în special păduri și zone umede, Ținta 15.2. Până în 2030, promovarea implementării managementului durabil al tuturor tipurilor de păduri, stoparea defrișării, restabilirea pădurilor degradate și creșterea semnificativă a împăduririi și reîmpăduririi, Ținta 15.3. Până în 2030, combaterea deșertificării, restabilirea terenurilor degradate prin implementarea mecanismului Neutralitatea Degradării Terenurilor (NDT), pentru a realiza o lume neutră din punct de vedere a degradării solului, Ținta 15.5. Luarea unor măsuri urgente și semnificative pentru a reduce degradarea habitatelor naturale, a stopa pierderea biodiversității și, până în 2020, a proteja și preveni extincția speciilor amenințate; Ținta 15.9. Până în 2020, integrarea valorilor biodiversității și ecosistemelor în planificarea națională și locală, procesele de dezvoltare, strategii, planurile de reducere a sărăciei și planurile de amenajare a teritoriilor).*

Obiectivele Programului vor constitui cadrul strategic pentru planificarea cheltuielilor (CBTM) în 4 Programe bugetare și subprograme, după cum urmează:

Programul 50. Servicii generale economice și comerciale

Subprogramul 5010. Schimbări climatice- predicții, prognoze și avertizări

Programul 51. Dezvoltarea agriculturii

Subprogramul 5108. Sisteme de irigare și desecare

Programul 54. Gestiunea durabilă a sectorului forestier național

Subprogramul 5401. Managementul în domeniul sectorului forestier

Subprogramul 5402. Amenajarea, regenerarea, extinderea și protecția fondului forestier național

Subprogramul 5403. Dezvoltarea ecoturismului, pisciculturii și gospodăriei de vânătoare

Subprogramul 5404. Dezvoltarea ariilor naturale protejate de stat

Programul 70. Protecția mediului

Subprogramul 7001 Politici și management în domeniul protecției mediului;

Subprogramul 7003. Controlul și supravegherea respectării legislației de mediu;

Subprogramul 7004. Protecția și gestionarea resurselor de apă, a inundațiilor și secetelor;

Subprogramul 7005. Protecția și conservarea biodiversității;

Subprogramul 7007. Cercetări științifice aplicate în domeniul protecției mediului

7009. Asigurarea de către stat a securității ecologice la nivel local

Subprogramul 7011. Atenuarea și adaptarea la schimbările climatice

f) Perioada planificată pentru elaborarea Programului

Proiectul Programului privind biodiversitatea pentru anii 2024-2030 urmează a fi elaborat în perioada **decembrie 2023 – iunie 2024**.

g) Părțile implicate

În procesul de elaborare, examinate, avizare și consultare a proiectului Programului se va asigura participarea tuturor părților interesate la nivel național, sectorial și local, precum și a sectorului privat, a mediului academic, a organizațiilor societății civile, grupurilor vulnerabile, a căror implicare este esențială pentru atingerea obiectivelor naționale de conservare a biodiversității.

Prin urmare, printre părțile implicate în elaborarea proiectului Programului se vor regăsi următoarele instituții:

- Ministerul Mediului cu subdiviziunile sale structurale interne și instituțiile subordonate (Agenția de Mediu, Agenția „Apele Moldovei”, Agenția „Moldsilva”, ICAS, Inspectoratul pentru Protecția Mediului, Serviciul Hidrometeorologic de Stat);
- Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare;
- Agenția Națională pentru Siguranța Alimentelor;
- Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale;
- Ministerul Sănătății (Agenția Națională de Sănătate Publică);
- Ministerul Educației și Cercetării cu instituțiile subordonate (USM (Institutul de Zoologie, Institutul de Ecologie și Geografie, Grădina Botanică Națională (Institut) „Alexandru Ciubotaru”);
- Congresul Autorităților publice locale (CALM);
- Mediul de afaceri;
- Societatea civilă din domeniul mediului;
- Parteneri de dezvoltare.

În cadrul procesului de elaborare a Programului este direct implicat un Grup de lucru, constituit prin Ordinul Ministrului Mediului nr.159 din 28 septembrie 2023 din reprezentanții tuturor părților interesate. Vor fi utilizate toate mecanismele de informare și consultare publică, prevăzute de cadrul normativ în vigoare. Astfel, în procesul anunțării despre inițierea elaborării proiectului Programului, Ministerul Mediului va aplica mecanismul de informare generală a unui public larg, nedefinit

prin publicarea Anunțului pe pagina web oficială a Ministerului, pe portalul www.particip.gov.md, într-un spațiu accesibil publicului, precum și prin difuzarea, unui comunicat de presă în mijloacele de informare și rețelele de socializare. Pentru părțile interesate definite se va aplica mecanismul de informare direcționată prin transmiterea informației privind elaborarea Programului prin intermediul poștei electronice ori expedierea scrisorilor la adresa părților interesate sau cea indicată de solicitant.

Concomitent cu procesul de avizare a documentului elaborat, vor fi organizate consultările publice a acestuia prin următoarele modalități:

- 1) solicitarea opiniilor societății civile, experților, mediului de afaceri, mediului academic prin intermediul aceluiași mecanisme de informare generală și direcționată menționate mai sus;
- 2) prezentarea și discutarea documentului în cadrul Grupului de lucru;
- 3) organizarea dezbaterilor publice.